

Rättsväsendet

4

Förslag till statsbudget för år 1998

Rättsväsendet

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Rättsväsendet	9
2.1	Omfattning och mål	9
2.2	Utgiftsutvecklingen	10
2.3	Resultatredovisning	10
2.3.1	Brottsutvecklingen	10
2.3.2	Rättsväsendets verksamhetsresultat	11
2.3.3	Rättsväsendets ekonomiska resultat.....	11
2.3.4	Effekter av statliga insatser	12
2.4	Regeringens slutsatser.....	12
2.4.1	Resursfrågor	12
2.4.2	Reformarbetet i korthet	13
2.4.3	Kriminalpolitiska prioriteringar.....	13
3	Polisväsendet.....	17
3.1	Omfattning.....	17
3.2	Utgiftsutvecklingen	17
3.3	Polisens verksamhet.....	18
3.3.1	Polisväsendets resultat	18
3.3.2	Närpolisverksamheten	18
3.3.3	Satsningen på kvalificerad brottsutrednings- verksamhet	19
3.3.4	Utredningsverksamhetens resultat.....	19
3.3.5	Våldsbrottslighet.....	19
3.3.6	Narkotikabrottslighet	20
3.3.7	Ekonomisk brottslighet.....	20
3.3.8	Övrigt	21
3.4	Förändringar inom polisväsendet.....	21
3.4.1	Kampen mot vardagsbrottsligheten.....	21
3.4.2	Kampen mot den grova och gränsöverskridande brottsligheten.....	22
3.4.3	Kampen mot rasism.....	24
3.4.4	Kampen mot våld mot kvinnor.....	24
3.4.5	Förutsättningar för en bättre och effektivare polis .	24
3.4.6	Övriga frågor.....	26
3.5	Regeringens bedömningar med anledning av revisionens iakttagelser	27
3.6	Anslag.....	27
	A 1. Polisorganisationen.....	27
	A 2. Säkerhetspolisen.....	28

Innehållsförteckning

4	Åklagarväsendet	29
4.1	Omfattning	29
4.2	Utgiftsutvecklingen.....	29
4.3	Åklagarväsendets verksamhet.....	29
4.3.1	Lagföringar	30
4.3.2	Personalresurser	30
4.3.3	Inkomna och avslutade ärenden	30
4.3.4	Arbetsproduktivitet	31
4.3.5	Balanser.....	31
4.3.6	Användningen av besluten anhållande och häktningsframställning.....	32
4.3.7	Regeringens bedömning.....	32
4.4	Förändringar inom åklagarväsendet.....	32
4.4.1	Åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten.....	32
4.4.2	Omorganisationen m.m.....	33
4.4.3	Utvecklad samverkan mellan åklagarväsendet och polisen	34
4.4.4	Åtgärder för att öka säkerheten och skyddet för anställda inom rättsväsendet	34
4.4.5	Åtgärder mot s.k. mc-relaterad brottslighet.....	34
4.5	Anslag	34
	B 1. Åklagarorganisationen.....	34
	B 2. Ekobrottsmyndigheten	35
5	Domstolsväsendet m.m.....	37
5.1	Omfattning	37
5.2	Utgiftsutvecklingen.....	37
5.3	Domstolsväsendets resultat	38
5.3.1	De allmänna domstolarna	38
5.3.2	De allmänna förvaltningsdomstolarna.....	39
5.3.3	Överklagande- och ändringsfrekvens.....	40
5.3.4	Personalresurser	41
5.3.5	Rättshjälpsmyndigheten	41
5.3.6	Regeringens bedömning.....	41
5.4	Förändringar inom domstolsväsendet.....	42
5.4.1	En renodlad domstolsverksamhet med tyngd- punkten i första instans	42
5.4.2	1995 års domstolskommitté m.m.	43
5.4.3	Effektivare mål- och ärendehantering.....	43
5.4.4	Försöksverksamheter.....	44
5.4.5	Säkerheten för anställda inom rättsväsendet.....	44
5.5	Anslag	45
	C 1. Domstolsväsendet m.m.....	45
6	Kriminalvården.....	47
6.1	Omfattning	47
6.2	Utgiftsutvecklingen.....	47
6.3	Kriminalvårdens verksamhet	48
6.3.1	Frivård	48
6.3.2	Anstalter	49
6.3.3	Häkten	51
6.3.4	Beläggningssituationen och kostnaderna för anstalts- och häktesplatserna.....	51
6.3.5	Personalsituationen	52
6.4	Förändringar inom kriminalvården	53

Innehållsförteckning

6.4.1	Fortsatt utveckling av verkställighetens innehåll....	53
6.4.2	Fortsatt humanisering av häktesverksamheten.....	53
6.4.3	Säkerheten och de långtidsdömdas situation.....	54
6.4.4	Ny lokal organisation	54
6.4.5	Ny beslutsordning i organisationsfrågor	55
6.4.6	Unga lagöverträdare	55
6.5	Regeringens bedömningar med anledning av Riksrevisionsverkets iakttagelser.....	55
6.6	Anslag.....	55
	D 1. Kriminalvården.....	55
7	Kronofogdemyndigheterna.....	57
7.1	Inledning	57
7.2	Utgiftsutvecklingen	57
7.3	Resultatbedömning och slutsatser.....	57
7.3.1	Inledning.....	57
7.3.2	RSV:s resultatredovisning	58
7.4	Anslag.....	61
	E 1. Kronofogdemyndigheterna.....	61
8	Övrig verksamhet inom rättsväsendet	63
8.1	Anslag.....	63
	F 1. Brottsförebyggande rådet.....	63
	F 2. Rättsmedicinalverket	67
	F 3. Gentekniknämnden	69
	F 4. Brottsoffermyndigheten	69
	F 5. Ersättning för skador på grund av brott.....	70
	F 6. Rättshjälpkostnader m.m.	71
	F 7. Diverse kostnader för rättsväsendet.....	72
	F 8. Avgifter till vissa internationella sammanslutningar.....	72
	F 9. Bidrag till brottsförebyggande arbete.....	72
9	Övrig statlig verksamhet	75
9.1	Allmänna advokatbyråer	75

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. godkänner målen inom utgiftsområdet i enlighet med vad regeringen förordar under avsnitt 2 Rättsväsendet,
2. för budgetåret 1998 anvisar anslagen under utgiftsområde 4 *Rättsväsendet* enligt följande uppställning:

ANSLAG	ANSLAGSTYP	ANSLAGSBELOPP (TUSENTAL KRONOR)
A 1.Polisorganisationen	ramanslag	10 956 709
A 2.Säkerhetspolisen	ramanslag	516 984
B 1.Åklagarorganisationen	ramanslag	634 605
B 2.Ekobrottsmyndigheten	ramanslag	180 100
C 1.Domstolsväsendet m.m.	ramanslag	2 979 279
D 1.Kriminalvården	ramanslag	3 376 390
E 1.Kronofogdemyndigheterna	ramanslag	1 283 651
F 1.Brottsförebyggande rådet	ramanslag	46 864
F 2.Rättsmedicinalverket	ramanslag	165 709
F 3.Gentekniknämnden	ramanslag	2 218
F 4.Brottsoffermyndigheten	ramanslag	9 356
F 5.Ersättning för skador på grund av brott	ramanslag	73 645
F 6.Rättshjälpkostnader m.m.	ramanslag	758 544
F 7.Diverse kostnader för rättsväsendet	ramanslag	19 560
F 8.Bidrag till vissa internationella sammanslutningar	ramanslag	8 356
F 9.Bidrag till brottsförebyggande arbete	ramanslag	22 200
Summa		21 034 170

2 Rättsväsendet

2.1 Omfattning och mål

Rättsväsendets utgiftsområde omfattar polisväsendet, åklagarväsendet, domstolsväsendet, kriminalvården och kronofogdemyndigheterna. Även Brottsförebyggande rådet, Rättsmedicinalverket, Gentekniknämnden, Brottsoffermyndigheten, rättshjälpen samt de allmänna advokatbyråerna ingår i utgiftsområdet.

Det övergripande målet för rättsväsendet är den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

Rättssäkerheten är ett fundament i en demokratisk rättsstat och förutsätter bl.a. likformighet och förutsebarhet i rättskipning och myndighetsutövning. Den ställer därmed också höga krav på lagstiftningen. Lagarna skall värna demokratin, yttrandefriheten och andra mänskliga rättigheter. De skall vara lättbegripliga, konsekventa, svåra att kringgå eller missbruka och kunna stå sig under en lång tid.

Rättstryggheten rör förhållandet mellan enskilda och omfattar den enskildes självklara krav på trygghet för liv, hälsa, integritet och egendom. Rättstryggheten uppnås främst genom en effektiv brottsförebyggande och brottsbeivrande verksamhet samt genom att respekten för lag och rätt upprätthålls. Rättstrygghet innefattar också att det finns en väl fungerande ordning för tvistlösning såväl mellan enskilda som mellan enskilda och det allmänna. En human och säker kriminalvård samt ett väl fungerande exekutionsväsende är vidare av stor betydelse för att upprätthålla rättstryggheten och respekten för lag och rätt.

Rättssäkerheten och rättstryggheten kräver att rättsväsendet i alla dess delar är effektivt och håller hög kvalitet.

2.2 Utgiftsutvecklingen

MILJONER KRONOR (LÖPANDE PRISER)					
1995/96	1996	1997	1998	1999	2000
30 669	19 950	20 843	21 034	21 647	22 304

Sammanfattande kommentarer till verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Verksamhetsutfall

- Antalet anmälda brott har ökat. Inom de prioriterade områdena vålds- och narkotikabrott har antalet anmälda brott varit i stort sett oförändrat eller minskande.
- Andelen uppklarade brott och antalet ärenden som redovisats till åklagare har minskat. Inom de prioriterade områdena har dock antalet ärenden som redovisats till åklagare ökat.
- Vid tingsrätterna fortsatte antalet inkomna brottmål och tvistemål att minska under 1996. Under första halvåret 1997 ökade dock antalet inkomna brottmål kraftigt jämfört med andra halvåret 1996. Antalet balanserade brottmål och tvistemål minskade såväl under 1996 som första halvåret 1997.
- Vid länsrätterna ökade antalet inkomna mål under 1996 medan antalet avgjorda och balanserade mål minskade. Utvecklingen bröts under det första halvåret 1997 då antalet balanserade mål ökade.
- Antalet fängelsedömda har minskat. Andelen skyddstillsynsdomar har ökat.
- Medelbeläggningen i anstalter och häkten har minskat.
- Kronofogdemyndigheternas handläggningstider har förkortats, men inom vissa delområden är balanserna fortfarande betydande.

Ekonomiskt utfall och resurser

- Rättsväsendets utgifter var budgetåret 1995/96 ca 140 miljoner kronor högre än anslagsbeloppen. Enligt prognosen för år 1997 kommer rättsväsendets utgifter att överstiga anslagna medel med ca 860 miljoner kronor. Trots detta kommer myndigheterna inom rättsväsendet vid ingången av år 1998 att ha ett anslagssparande på ca 430 miljoner kronor.
- Rättsväsendets ram skall höjas med 200 miljoner kronor vilket innebär att rättsväsendet kommer att tillföras 600 miljoner kronor under perioden 1998-2000. Därtill skall 444 miljoner kronor omfördelas från kriminalvården till rättsväsendets övriga myndigheter, i första hand polisen och åklagarväsendet.

Större förändringar

- En ekobrottsmyndighet skall inrättas den 1 januari 1998.
- Fr.o.m. den 1 januari 1998 kommer häktes-, anstalts- och frivårdsverksamhet att bedrivas av lokala kriminalvårdsmyndigheter.
- Brottsförebyggande rådet och Rikspolisstyrelsens forskningsenhet sammanförs.
- En ny grundutbildning av poliser påbörjas i januari 1998.
- Anställningsstoppet av åklagare upphör. Nya åklagare kommer att anställas vid årsskiftet.

Mål för utgiftsområdet

- Målet för rättsväsendet är att tillförsäkra den enskilde rättssäkerhet och rättstrygghet.
- Målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och öka tryggheten.

Prioriteringar för 1998

- Rättsväsendet skall vara modernt, väl fungerande och kostnadseffektivt. Dess verksamhet skall bygga på kunskap om samhället och om effekterna av olika slags åtgärder.
- Kampen mot våldsbrott, narkotikabrott och ekonomisk brottslighet skall prioriteras av de brottsbekämpande myndigheterna. Särskild uppmärksamhet skall ägnas den grova och gränsöverskridande brottsligheten, den mc-relaterade brottsligheten, brott med rasistiska inslag och våld mot kvinnor.
- Samhällets insatser mot vardagsbrottsligheten skall öka. Närpolisorganisationen skall förstärkas och utvecklas. Den brottsförebyggande verksamheten skall växa och bli effektivare.

- Reformarbetet inom rättsväsendet skall bygga på bl.a. ett medborgarperspektiv.

2.3 Resultatredovisning**2.3.1 Brottutvecklingen**

Enligt statistiken över *alla anmälda brott* har antalet brott som årligen kommer till polisens kännedom ökat från ca 200 000 år 1950 till ca 1 175 000 år 1997, dvs. med ca 600 procent. Denna utveckling bröts 1990 varefter antalet anmälda brott minskade med ca 9 procent fram till 1995. De senaste två åren har de anmälda brotten ökat med ca 3 procent per år. Den preliminära statistiken för första halvåret 1997 visar på en mindre ökning med ca 1 procent.

Sextio procent av alla anmälda brott är *stöldbrott*. Stöldbrotten har haft samma utveckling som det totala antalet anmälda brott. Under det första halvåret 1997 ökade dock stöldbrotten med 7 procent jämfört med samma period föregående år. När det gäller rånbrotten har bank- och postrånen minskat medan antalet personrån fortsätter att öka kraftigt.

Under 1990-talets tre första år ökade antalet *våldsbrott* kraftigt, med 24 procent. Därefter har ökningen dämpats. Enligt den preliminära statistiken för år 1996 minskade de anmälda våldsbrotten med 1 procent jämfört med år 1995. Statistiken för första halvåret 1997 tyder på att våldsbrotten, som framför allt består av misshandelsbrott, fortsätter att minska. Antalet anmälda våldsbrott (totalt cirka 27 000 brott) minskade under första halvåret 1997 med 2 procent jämfört med första halvåret 1996. Samtliga anmälda *sexualbrott* minskade under första halvåret 1997 med 3 procent. Dock ökade kategorin fullbordade våldtäkter utomhus. Under första halvåret 1997 anmäldes 117 sådana våldtäkter, vilket är en ökning med 25 brott jämfört med första halvåret 1996. Antalet anmälda fullbordade våldtäkter utomhus år 1996 var dock ett av de lägsta under 1990-talet.

Antalet anmälda *rattfylleribrott* har minskat sedan år 1991. Statistiken för första halvåret 1997 tyder på att de fortsätter att minska. Under första halvåret 1997 anmäldes 8 procent (ca 550) färre rattfylleribrott än under samma period föregående år. Ett annat trafikbrott som minskat de senaste åren är *olovlig körning*; under första halvåret 1997 ökade de dock med 11 procent (ca 1 600 fler brott).

Antalet anmälda *skadegörelsebrott* har nästan fördubblats sedan år 1980. Under det första halvåret 1997 ökade antalet anmälda skadegörelsebrott med 12 procent jämfört med det första halvåret 1996. Två stora grupper bland skadegörelsebrotten är skadegörelse på motorfordon och klotter som tillsammans står för nästan hälften av alla skadegörelsebrott.

Antalet anmälda *brott mot narkotikastrafflagen* och *brott mot varusmuggningslagen avseende narkotika* minskade under första halvåret 1997 med sammanlagt ca 4 procent.

Antalet uppklarade brott har blivit mindre. Uppklaringsprocenten har minskat kraftigt allt sedan 1950-talet. 1990 klarades ca 30 procent av alla anmälda brott upp medan motsvarande siffra 1995 var 25 procent.

2.3.2 Rättsväsendets verksamhetsresultat

Trots att *polisväsendets* resurser mätt i antal producerade timmar minskade med 3,5 procent under 1996 ökade insatserna på de prioriterade områdena. Också antalet ärenden som redovisades till åklagare inom de prioriterade områdena ökade under 1996. Den totala utredningsbalansen ökade vilket delvis kan förklaras med ett ökat antal ärenden och en minskad produktivitet. Balansläget vad gäller ekobrottsutredningar har dock förbättrats sedan arbetet med regeringens särskilda balansavarbetsuppdrag påbörjades.

Inom *åklagarväsendet* minskade såväl antalet inkomna som avslutade ärenden under perioden juli 1995 - december 1996. Antalet balanserade ärenden minskade under tiden den 30 juni 1995 - den 30 juni 1996 men ökade under sista halvåret 1996. Även om officiell statistik saknas är Riksåklagarens bedömning att antalet balanserade ärenden under första halvåret 1997 minskat till i huvudsak samma nivå som ett år tidigare.

Inom *domstolsväsendet* fortsatte antalet inkomna brottmål och tvistemål till tingsrätterna att minska under 1996. Under första halvåret 1997 ökade dock antalet inkomna brottmål med 11 procent jämfört med andra halvåret 1996. Antalet balanserade brottmål och tvistemål minskade under 1996 med 8 respektive 4 procent. Antalet balanserade mål minskade med ytterligare 8 respektive 6 procent under första halvåret 1997.

Antalet inkomna mål till länsrätterna ökade med 4 procent under 1996, medan antalet avgjorda mål minskade med 8 procent. Trots den minskande avverkningstakten har länsrätterna under den senaste femårsperioden avgjort fler mål än som har kommit in vilket resulterat i ett minskat antal balanserade mål. Den utvecklingen bröts första halvåret 1997 då antalet balanserade mål ökade med 3 procent.

I hovrätterna och kammarrätterna ökade antalet balanserade mål under såväl 1996 som första halvåret 1997.

Kriminalvården har ökat sina insatser när det gäller utvecklingen av verkställighetens innehåll genom att tillhandahålla program som syftar till att påverka de dömda att inte återfalla i brott. Kriminalvården arbetar även med att göra innehållet i skyddstill-

synspåföljden mer tydligt och konsekvent för att påföljden skall vara ett trovärdigt alternativ till fängelse. Andelen skyddstillsynsdomar har också ökat under 1996. Medelbeläggningen i anstalter och häkten minskar. År 1996 var medelbeläggningen i anstalterna ca 85 procent av i medeltal 4 786 tillgängliga platser. I häktena var medelbeläggningen samma år 77 procent av i medeltal 1 466 tillgängliga platser. Nedgången i beläggningen har fortsatt under 1997 och Kriminalvårdsstyrelsen gör bedömningen att beläggningen kommer att fortsätta att minska.

Hos *kronofogdemyndigheterna* ökade under några år i början av 1990-talet tillströmningen av mål och ärenden mycket snabbt och balanserna växte, främst vad gäller exekutiv försäljning av fastigheter m.m. och konkurstillsyn. De senaste åren har tillströmningen minskat eller stagnerat inom de flesta verksamhetsgrenar och handläggningstiderna har kunnat pressas ned. Inom verksamhetsgrenen indrivning var andelen mål där utredningen slutförts inom tre månader 72 procent för allmänna mål och 80 procent för enskilda mål. I den summariska processen har andelen mål där den totala handläggningstiden överstigit tolv månader minskat under flera år och var 1996 nere i 0,2 procent. Tillströmningen av mål och ärenden ligger fortfarande på en hög nivå jämfört med tiden före den stora uppgången i början av 1990-talet.

2.3.3 Rättsväsendets ekonomiska resultat

Rättsväsendets ekonomi har varit god under en lång period. Myndigheternas bokslut för budgetåren 1992/93 - 1994/95 har redovisat överskott. Huruvida detta beror på att myndigheterna har tilldelats för stora anslag, om den nya styrningen med ramanslag som infördes budgetåret 1992/93 för samtliga myndigheter inledningsvis gjorde myndigheterna försiktiga eller om det finns någon annan förklaring är svårt att bedöma. Det står dock klart att rättsväsendets anslag inte har utnyttjats fullt ut. Vid ingången av budgetåret 1995/96 uppgick det sammanlagda anslagssparandet till ca 1,9 miljarder kronor. Under det senaste budgetåret 1995/96 översteg emellertid för första gången förbrukningen anslagen med ca 140 miljoner kronor. Detta motsvarar ca 0,6 procent av anvisade anslag. Detta kan ställas i relation till att myndigheternas normala anslagssparning uppgår till 3 procent. Resursförbrukningen varierar dock stort inom utgiftsområdet. Vissa myndigheter, t.ex. kriminalvården, redovisade under budgetåret 1995/96 stora överskott samtidigt som andra myndigheter, framför allt polisen, förbrukade avsevärt mer än anvisade medel. Denna skillnad i resursförbrukning har fortsatt under det första halvåret 1997 och enligt regeringens bedömning bör anslagssparandet omfördelas.

2.3.4 Effekter av statliga insatser

Det faktum att den polisanmälda brottsligheten har ökat under hela efterkrigstiden innebär att rättsväsendet utsatts för en allt hårdare press. Samtidigt har vår tids snabba samhällsförändringar medfört ökade krav på lagstiftningens och kontrollmyndigheternas förmåga att anpassa sig till nya problem. Som exempel på nya och allvarliga brottstyper som rättsväsendet konfronterats med under de senaste årtiondena kan nämnas narkotikabrottsligheten, den ekonomiska brottsligheten, läktarvåld och mc-relaterad brottslighet. Även dessa förändringar har medfört en hård press på verksamheterna inom rättsväsendet, särskilt polisen.

Regeringen har under mandatperioden initierat ett omfattande reformprogram i syfte att skapa ett förstärkt rättsväsende, som är anpassat till dagens samhälle och rustat att möta de krav som ställs på verksamheten. Reformerna syftar bl.a. till att skapa effektivare organisationer och förbättrade arbetsmetoder, öka användningen av tekniska hjälpmedel samt höja kompetensen. Det långsiktiga målet är att skapa strukturer som är bättre rustade att bekämpa brottsligheten och tillförsäkra den enskilde rätts-säkerhet och rättstrygghet.

Redan nu kan vissa positiva effekter av reformprogrammet konstateras. Inom polisväsendet är närpolisorganisationen i stort sett på plats, kriminalunderrättelseverksamhet har byggts upp över hela landet och satsningen på kvalificerad brottsutredningsverksamhet har lett till en bättre organisation och högre kompetens. Åklagarväsendets organisation har förändrats för att bli mer flexibel och effektiv.

Genomförandet av Domstolsutredningens förslag samt den s.k. instansordningsreformen och införandet av tvåpartsprocessen i de allmänna förvaltningsdomstolarna har lett till en mer renodlad domstolsverksamhet och till att tyngdpunkten i rättskippingen förskjutits till den första domstolsinstansen inom de båda domstolsorganisationerna. Inom kriminalvården har försöksverksamheten med intensivövervakning med elektronisk kontroll utvidgats och vårdarrollen utvecklats.

2.4 Regeringens slutsatser

I detta avsnitt redovisas, mot bakgrund av resultatredovisningen i avsnitt 3.3, regeringens förslag till fördelning av resurser, det fortsatta reformarbetet samt de kriminalpolitiska prioriteringarna för budgetåret 1998.

2.4.1 Resursfrågor

Beloppen i tabellen nedan förklaras närmare i respektive anslagsavsnitt. Det bör dock särskilt noteras att de föreslagna beloppen inkluderar samtliga resursförändringar inom verksamhetsområdet, alltså såväl tidigare beslutade besparingar om 330 mkr som förstärkningar och överföringar mellan verksamhetsområdena. I det föreslagna beloppet för åklagarväsendet ingår t.ex. ca 109 mkr som överförs från polisväsendet och som avser Ekobrottsmyndigheten. Vidare bör påpekas att myndigheternas anslagssparande inte redovisas i tabellen. Att domstolsväsendet föreslås få ett anslag som understiger utgiftsprognosen 1997 motiveras, som redovisas i anslagsavsnittet, av att domstolsväsendet även 1998 beräknas ha ett relativt stort anslagssparande.

I enlighet med regeringens förslag i 1997 års ekonomiska vårproposition (prop. 1996/97:150) höjs utgiftsområdets ram med 200 mkr för att stärka kampen mot vardagsbrottsligheten samt kampen mot den grova och gränsöverskridande brottsligheten.

Regeringen föreslår dessutom att delar av kriminalvårdens anslagssparande (444 mkr) under perioden 1998 - 2000 omfördelas till rättsväsendet i övrigt, framför allt till polisen och åklagarväsendet.

Bland annat för att se till att det nödvändiga reformarbetet inom åklagarväsendet fortsätter, föreslår regeringen slutligen att utgiftsområdet engångsvis tillförs 28 mkr år 1998.

	UTGIFT 1995/96	DÄRAV 1996	ANVISAT 1997	UTGIFTSPROGNOS 1997	FÖRSLAG 1998	BERÄKNAT 1999	BERÄKNAT 2000
Polisväsendet	16 615	11 209	10 997	11 674	11 474	11 688	11 942
Åklagarväsendet	953	660	645	665	815	802	824
Domstolsväsendet m.m.	4 247	2 889	2 916	2 994	2 979	3 080	3 183
Kriminalvården	5 414	3 752	3 837	3 858	3 376	3 661	3 892
Kronofogdemyndigheterna	1 779	1 289	1 298	1 318	1 284	1 320	1 357
Övrig verksamhet inom rättsväsendet	1 661	1 151	1 149	1 191	1 106	1 096	1 106
Totalt för utgiftsområde 4	30 669	19 950	20 843	21 700	21 034	21 647	22 304

Hur ramhöjningen med 200 mkr och omfördelningen av kriminalvårdens anslagssparande under perioden 1998-2000 påverkar de anslag som tillförs medel framgår av följande tabell.

ANSLAG	TILLSKOTT 1998	TILLSKOTT 1999	TILLSKOTT 2000	TILLSKOTT 1998-2000
A 1 Polisorganisationen	430 mkr	275 mkr	157 mkr	862 mkr
B 1 Åklagarorganisationen	39 mkr	25 mkr	25 mkr	89 mkr
B 2 Ekobrottsmyndigheten	15 mkr	15 mkr	15 mkr	45 mkr
F 1 Brottsförebyggande rådet	13 mkr	9 mkr	11 mkr	33 mkr
F 9 Bidrag till brottsförebyggande arbete	15 mkr	-	-	15 mkr
Totalt	1 044 mkr			

2.4.2 Reformarbetet i korthet

Samverkan mellan rättsväsendets myndigheter samt med andra som berörs av och kan påverka brottsligheten skall öka. Samverkan skall präglas av en helhetssyn på rättsväsendet. Rättsväsendet skall fortsätta att utveckla moderna organisations- och arbetsformer. Satsningen på ny teknik skall fortsätta. Av särskild betydelse är att polisen tillägnar sig ny och avancerad teknik och effektiva arbetsmetoder för att kunna bekämpa nya typer av kriminalitet som t.ex. den grova och gränsöverskridande brottsligheten.

För att öka rättsväsendets möjligheter att nå de uppsatta målen har en rad åtgärder vidtagits för att effektivisera och rationalisera rättsväsendet. Reformarbetet inriktas på såväl rättsreglerna som verksamheten och organisationen. Närpolisorganisationen har i snabb takt byggts ut under budgetåret 1995/96. Åklagarväsendet har en ny organisation och utvecklar nya arbetssätt. En ny myndighet med uppgift att bekämpa ekonomisk brottslighet kommer att inrättas den 1 januari 1998. En bred översyn av tvångsmedelsreglerna pågår. En särskild utredare utreder olika frågor om hemlig avlyssning, bl.a. s.k. hemlig teknisk avlyssning - buggning - och hemlig teleavlyssning. Den organisatoriska strukturen inom domstolsväsendet ses över i syfte att skapa en effektiv domstolsorganisation. Som regeringen angav i 1997 års budgetproposition är det omöjligt för domstolsväsendet att i sin nuvarande organisation med ett stort antal mycket små domstolar möta de ökande kraven. Domstolsväsendet måste därför omorganiseras. Parallellt pågår en översyn av processreglerna för domstolarna. Inom kriminalvården genomförs en ny myndighetsstruktur. Utvecklingen av alternativ till fängelsestraff fortsätter. En översyn av straffsystemet

pågår och nya påföljdsregler för bl.a. ungdomar och ändrade regler för villkorlig frigivning kommer att föreslås nästa år.

Samhället måste bli bättre på att reparera skadorna av brott. Brottsofferutredningen, som har i uppdrag att se över samhällets samlade stöd till brottsoffer, kommer kort efter årsskiftet att lämna över sitt betänkande med förslag till förbättringar. Reglerna om ersättning till dem som lider skada genom brott skall förenklas och förbättras. För att förhindra handel med stulna föremål skall reglerna för godtrosvärv effektiviseras.

Det är av grundläggande betydelse för medborgarnas trygghet att de litar på och känner förtroende för rättssystemet. Det kommande reformarbetet inom såväl lagstiftningen som rättsväsendet måste därför präglas av ett medborgarperspektiv.

Att säkerställa en hög kompetens är en viktig uppgift i arbetet med att skapa ett modernt och effektivt rättsväsende. Detta förutsätter en god personalförsörjning. En ny grundutbildning av poliser påbörjas under januari 1998 och inom åklagarväsendet kommer nya åklagare att anställas vid årsskiftet 1997/98. I verksamhetsområdesavsnitten redovisas ytterligare åtgärder som vidtagits eller som planeras för att säkerställa kompetensen och personalförsörjningen.

Inom samtliga verksamhetsområden vidtas också åtgärder för att öka jämställdheten. Så kommer jämställdhetsaspekten att betonas i den nya grundutbildningen för poliser. Under våren 1997 har en grundläggande plan för jämställdhetsarbetet tagits fram inom åklagarväsendet. Riksåklagaren kommer också att genomföra en översyn av jämställdhetsinsatserna inom åklagarväsendet. Inom domstolsväsendet inleds en ny ledarskapsutbildning hösten 1997. I utbildningen ingår ett särskilt avsnitt om jämställdhetsfrågor. Inom kriminalvården genomförs kontinuerligt mentorprojekt för kvinnor. Enligt regeringens uppfattning är det angeläget att arbetet med att öka jämställdheten fortsätter och intensifieras. I det arbetet är det av stor vikt att också uppmärksamma behovet av utbildning och kompetensutveckling för den administrativa personalen.

I verksamhetsområdesavsnitten redovisas genomförda, pågående och planerade reformer mer utförligt.

2.4.3 Kriminalpolitiska prioriteringar

Brottsligheten skall förebyggas och bekämpas genom en human och rationell kriminalpolitik grundad på kunskap om brottsligheten och dess orsaker och med utnyttjande av moderna och effektiva metoder.

Kriminalpolitiken skall grundas på en helhetssyn och en inriktning av den allmänna politiken som leder till social trygghet, en rättvis fördelning och ett

samhälle som vilar på solidaritet människor emellan. En utgångspunkt för regeringens arbete är att brottsligheten måste angripas från en bred kriminalpolitisk ansats även om vissa delar av samhällspolitiken är särskilt betydelsefulla. Det gäller bl.a. sådana åtgärder som rör barn och ungdomar, arbetsmarknad, alkohol, droger och utbildning. Åtgärder för att främja en god social utveckling och att, särskilt bland barn och unga, genom tidiga insatser förhindra eller motverka missbruk eller utslagning är avgörande för att på sikt förhindra att människor dras in i en kriminell livsstil.

Rättsväsendet har dock det grundläggande ansvaret för kriminalpolitiken och rättsväsendets primära uppgift är att förebygga och bekämpa brottsligheten och att öka människors trygghet.

Rättsväsendet skall i ökad omfattning delta i det allt viktigare internationella utvecklingssamarbetet på rättsområdet. Detta gäller både insatser i närområdet, särskilt vad avser de länder som ansöker om medlemskap i Europeiska unionen, och insatser i andra länder där utvecklingssamarbete på rättsområdet är en viktig del av det totala biståndet.

Vardagsbrottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Brottsligheten medför att enskilda kan drabbas hårt av skador och förmögenhetsförluster. Det stora flertalet av alla brott som begås i Sverige drabbar enskilda och inträffar i deras närmiljö. Sett till antalet dominerar stöldbrott av olika slag - stölder av och ur bilar, butikstillgrepp, cykelstölder och bostadsinbrott. Från trygghetssynpunkt är dock väl så viktigt att framhålla våld och hot i gatumiljön och på allmänna platser. Som framgår av redovisningen i avsnitt 3.3.1 har vissa s.k. vardagsbrott ökat. Det är angeläget att rikta särskilda insatser mot den brottslighet som drabbar enskilda på detta sätt.

Det nationella brottsförebyggande program som regeringen presenterade under år 1996 inriktas främst mot denna typ av brottslighet. En grundtanke i programmet är att stödja och främja det medborgerliga engagemanget och samverkan mellan myndigheter, företag, organisationer och enskilda i lokal brottsförebyggande verksamhet.

Kommittén för brottsförebyggande arbete, som tillsattes i samband med att programmet presenterades, har som huvuduppgift att stödja och följa det brottsförebyggande arbetet och att arbeta för att förstärka insatserna i hela landet.

Det arbete som nu bedrivs har visat att det finns ett stort behov av att utveckla de brottsförebyggande insatserna. Arbetet för att utveckla dessa insatser leder också till ett ökat behov av stöd till dem som arbetar med konkret brottsförebyggande verksamhet. Det krävs ökade resurser för att möta dessa behov. Inte minst finns behov av ökade kunskaper om

brottsligheten och dess orsaker samt hur olika sätt att förebygga brott fungerar. Målsättningen är att den brottsförebyggande verksamheten skall växa och bli effektivare. Ytterligare resurser - 15 miljoner kronor - skall därför tillföras denna verksamhet.

För att få en effektivare användning av de samlade resurserna för forskning, utveckling och därmed sammanhängande verksamhet inom rättsväsendet anser regeringen att forsknings- och utvecklingsverksamheten vid BRÅ och Rikspolisstyrelsens forskningsenhet bör slås ihop.

Närpolisreformen innebär att tyngdpunkten i polisarbetet flyttas närmare dem som berörs av brottsligheten och att polisen får större möjligheter att arbeta i samverkan med andra t.ex. kommuner, näringsliv, organisationer och enskilda. Närpolisverksamheten har stor betydelse för att förebygga och bekämpa vardagsbrottslighet och närpolisen skall vara en drivande kraft i det brottsförebyggande arbetet.

Närpolisens brottsbeivrande verksamhet skall utvecklas och förstärkas, bl.a. genom åtgärder för metodutveckling, förbättrat tekniskt stöd och kompetenshöjning.

De nya resurser rättsväsendet tillförs skall bl.a. användas för att säkerställa kampen mot vardagsbrottsligheten.

I det här sammanhanget är det viktigt att betona att all brottslighet givetvis inte kan förebyggas. Det är därför viktigt att den brottsutredande och brottsbeivrande verksamheten utvecklas. Inom dessa områden pågår ett stort antal projekt som syftar till att effektivisera verksamheten. Det är angeläget att Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen påskyndar och fullföljer sådana projekt.

Våldsbrottslighet

Antalet anmälda våldsbrott har ökat kraftigt under 1990-talet. Även om ökningstakten dämpats och det nu finns tecken på att antalet anmälda brott minskar i förhållande till föregående år är situationen oroande. Särskild uppmärksamhet måste även i fortsättningen ägnas kampen mot våldsbrotten.

En viktig del i det våldsförebyggande arbetet är att bekämpa våld mot kvinnor, inte minst när våldet förövas av en nära anhörig till kvinnan. Det är också en viktig del i arbetet med att förstärka brottsoffrens ställning. Ett effektivt problemorienterat arbetssätt och ett väl utvecklat och professionellt bemötande av misshandlade kvinnor är viktiga förutsättningar för att kunna bekämpa denna typ av brottslighet. Regeringen kommer under hösten 1997 att lämna en proposition till riksdagen med förslag till åtgärder för att bekämpa våld mot kvinnor. I enlighet med regeringens förslag i 1997 års ekonomiska vårproposition (prop. 1996/97:150) kommer utgiftsområdet dessutom årligen att tillföras 200 miljoner kronor för att

stärka kampen mot vardagsbrottsligheten samt kampen mot den grova och gränsöverskridande brottsligheten.

Brottslighet med rasistiska inslag

Samhällsutvecklingen ger upphov till nya typer av brottslighet, vilka ställer krav på rättsväsendets flexibilitet och förmåga att klara av nya uppgifter. Nya livsmönster och förändrade värderingar ställer rättsväsendet inför stora utmaningar. Samhället måste kraftfullt ta avstånd från rasistiska och invandrarfientliga yttringar, annars kan på sikt grunderna för demokratin äventyras. Brottslighet med rasistiska inslag måste därför bekämpas med kraft.

Den grova och gränsöverskridande brottsligheten

Den ekonomiska brottsligheten utgör ett allvarligt samhällshot som måste bekämpas med kraft. Regeringen presenterade under år 1995 en strategi för samlade åtgärder mot denna brottslighet. I enlighet med strategin kommer Ekobrottsmyndigheten, en ny myndighet med uppgift att bekämpa ekonomisk brottslighet, att inrättas den 1 januari 1998. Under våren 1997 lämnade regeringen en redogörelse över läget i fråga om den ekonomiska brottsligheten (skr. 1996/97:49). I den årligen återkommande redogörelsen tas även internationella förhållanden upp.

Narkotikabrottsligheten måste bekämpas med såväl kontrollåtgärder som förebyggande arbete och behandlingsinsatser för att få bästa möjliga effekt. Samarbetet med andra länder, inte minst med dem som i dag fungerar som producenter av och distributionsleder för narkotika, behöver utvecklas. Regeringen avser att under nästa år presentera en strategi för kampen mot narkotikan, såväl nationellt som internationellt.

Av särskilt värde är det narkotikarelaterade arbete som bedrivs inom EU. Insatserna avser bl.a. åtgärder mot syntetiska droger och drogturism, liksom praktiskt samarbete, inte minst genom inrättande av Europol vars verksamhet i stor utsträckning kommer att vara inriktad på narkotikaområdet.

Sedan 1996 bedrivs ett samarbete för att bekämpa organiserad brottslighet i Östersjöområdet. Inom ramen för detta samarbete, som omfattar Östersjöländerna samt Norge och Island, har en rad konkreta åtgärder vidtagits som har betydelse för våra möjligheter att ingripa mot bl.a. narkotikahandel riktad mot Sverige.

För det övergripande globala narkotikarbetet är FN det självklara samarbetsorganet. Sverige har under en följd av år hört till de största bidragsgivarna till FN:s narkotikaprogram, UNDCP. Sommaren 1998 skall FN:s generalförsamling hålla ett särskilt

möte helt ägnat åt narkotikafrågan. Sverige deltar aktivt i det omfattande förberedelsearbetet inför detta möte.

Den grova och organiserade brottslighet med anknytning till vissa internationella motorcykelklubbar som nu förekommer i Sverige, liksom i andra nordiska länder, inger stark oro. Brottsligheten har tagit sig uttryck i våldshandlingar och omfattar även narkotikabrottslighet och ekonomisk brottslighet. För att stoppa denna kriminalitet krävs särskilda insatser av rättsväsendet. Regeringen har i juni 1997 i en skrivelse till riksdagen sammanställt de viktigaste åtgärderna som regeringen och ansvariga myndigheter företar för att hindra denna, liksom annan grov och gränsöverskridande brottslighet (skr. 1996/97:171). Regeringen kommer att tillföra polisen ytterligare 30 miljoner kronor under 1998 för bekämpande av mrelaterad brottslighet.

Insatser mot gränsöverskridande brottslighet förutsätter internationellt samarbete för att bli effektiva och verkningfulla. De nordiska ländernas justitieministrar har under år 1997 gemensamt beslutat om strategi och handlingsplan mot den brottslighet som bedrivs genom vissa motorcykelklubbar. Av särskilt värde för insatserna mot den internationella brottsligheten i Europa är inrättande av den europeiska polisbyrån Europol. Europolkonventionen kan förväntas träda i kraft årsskiftet 1997/98. Inom EU pågår ett omfattande arbete med att förbättra det polisiära samarbetet och samarbetet på den internationella straffprocessrättens område. Det gäller bl.a. utlämningsförfarandet och förutsättningarna för att bistå utländska åklagare och domstolar med bevisupptagning och olika former av tvångsmedel.

Kampen mot avancerad och gränsöverskridande brottslighet bedrivs också i FN:s narkotikaprogram, UNDCP, och inom ramen för FN:s brottsförebyggande division, CCPCJ där ett arbete pågår med att skapa en global konvention mot organiserad brottslighet.

